



دانشگاه علامه طباطبائی  
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه برای اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته حقوق مالکیت فکری

عنوان پایان نامه:

بررسی حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی در نظام مالکیت ادبی و هنری ایران

استاد راهنما:

دکتر ستار زرکلام

استاد مشاور:

دکتر مهدی زاهدی

نگارش:

آمنه وندسازجو

سال تحصیلی:

نیمسال اول سال ۹۱-۱۳۹۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

## تقدیم،

تقدیم به پدر و مادر بزرگوار و همسر مهربانم، به خاطر تمامی زحماتی که برای من کشیده اند.

تقدیم به همه کسانی که به من درس اخلاق آموخته اند.

## تقدیر و تشکر

سپاسگزاری و تشکر از کسانی که «من علمنی حرفاً» را مصداقند، آنگاه راه و رسم ما شد که عطش نیاز و فقرمان در دریای علم ایشان سیراب گردید و آوای «واشکروا لی و لا تکفرون»<sup>۱</sup> ضمیر جانمان را نوازش داد و این شاگرد را بر آن داشت تا ضمن ارادت و خضوع در برابر تمامی مربیان و معلمان دوران زندگی خود، از تلاشهای صادقانه و راهنماییهای ارزشمند علمی و اخلاقی اساتید محترم، آقایان دکتر ستار زرکلام و دکتر مهدی زاهدی تشکر و قدردانی نماید.

همچنین از زحمات تمامی دوستانی که در مراحل انجام این پژوهش با راهنماییهای ارزشمند خود اینجانب را مساعدت نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

---

<sup>۱</sup>سوره بقره، آیه ۱۵۲

## چکیده

آثار سینمایی از جمله آثار هنری است که چگونگی حمایت از آن از دید حقوق مالکیت ادبی و هنری مسایل گوناگونی را مطرح می سازد. از یک سو، در یک اثر سینمایی دست اندرکاران متعددی دخالت دارند که هریک با توجه به نقشی که در خلق آن ایفا می کنند حسب مورد پدیدآورنده یا مجری اثر محسوب می شوند، از جمله بازیگران، تهیه کننده، کارگردان، فیلم نامه نویس، آهنگ ساز. از سوی دیگر، یک اثر سینمایی ترکیبی از آثار هنری و اجراهای مختلف مانند فیلم نامه، طراحی لباس و صحنه، موسیقی، اجرای هنرپیشگان است که باید آن را اثری زاییده مشارکت جمعی دانست. بنا براین، تعیین حقوق هر یک از دست اندرکاران یک اثر سینمایی و رابطه حقوقی بین این اشخاص، بویژه تعیین پدیدآورنده یا صاحب حقوق آثار سینمایی ضرورت دارد. اهمیت موضوع باندازه ای بوده که برخی کشورها نظیر آلمان در قانون مالکیت ادبی و هنری خود، قسمت مستقلی را به " آثار سینمایی " اختصاص داده اند. سرانجام از آنجا که در معاملات بین المللی آثار سینمایی حجم قابل توجهی از تجارت آثار فکری را تشکیل می دهد و به عبارت دیگر نقش اقتصادی این رشته از هنر که به هنر هفتم موسوم است بقدری مهم است که از آن به صنعت سینمایاد می شود لذا تنظیم روابط حقوقی اشخاص دست اندرکار این آثار اجتناب ناپذیر است.

در حقوق ایران، با توجه به فقدان مقررات ویژه آثار سینمایی و همچنین ابهامات زیاد در قوانین و مقررات مرتبط با مالکیت ادبی و هنری، از جمله قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان سال ۱۳۴۸ که بطور نامشخص از این آثار حمایت می کند و همچنین عدم جامعیت و صراحت در این مقررات، ضروری است تا ابعاد مختلف حمایت از آثار سینمایی، به ویژه در آنچه به تعیین نوع اثر سینمایی از این جهت که دارای پدیدآورندگان متعدد می باشد، مشخص نمودن

پدیدآورنده اثر سینمایی به عنوان یک کل واحد و همچنین حقوق متعلق به پدیدآورنده اثر سینمایی و آثار مرتبط با آن (اجراها و اجراهای آثار) مربوط می شود، مورد بحث و بررسی قرار گیرد. در این پژوهش به تفصیل، در خصوص هر یک از این موضوعات بحث و بررسی صورت گرفته است.

## فهرست مطالب

عنوان	صفحه
واژگان اختصاری .....	۱
مقدمه .....	۲
<b>بخش اول) پیشینه تاریخی، مفاهیم و دست اندر کاران آثار سینمایی</b>	
فصل اول) پیشینه و مفاهیم .....	۱۰
گفتار اول) پیشینه .....	۱۰
الف) پیشینه پیدایش اثر سینمایی .....	۱۰
۱- در جهان .....	۱۱
۲- در ایران .....	۱۵
ب) پیشینه حمایت از اثر سینمایی .....	۱۶
۱- مقررات بین المللی .....	۱۶
۱-۱- کنوانسیون برن .....	۱۶
۲-۱- کنوانسیون جهانی کپی رایت ژنو .....	۱۷
۳-۱- موافقتنامه راجع به جنبه های تجاری حقوق مالکیت فکری .....	۱۸
۴-۱- معاهدات سازمان جهانی مالکیت فکری .....	۱۹
۱-۴-۱- معاهده مرتبط با حق مؤلف .....	۱۹
۲-۴-۱- معاهده مرتبط با حقوق مجاور .....	۲۰
۲- مقررات حقوق ایران .....	۲۰
۱-۲- حمایت از آثار سینمایی قبل از قانون سال ۱۳۴۸ .....	۲۱
۲-۲- حمایت از آثار سینمایی بعد از قانون سال ۱۳۴۸ .....	۲۳
گفتار دوم) مفاهیم .....	۲۷
الف) مفهوم سینما .....	۲۸
ب) مفهوم آثار سینمایی .....	۲۹
۱- تعریف اثر سینمایی .....	۲۹
۲- آثار مورد استفاده در اثر سینمایی .....	۳۰

۳۵	۳- تفکیک آثار سینمایی از آثار هنری مشابه
۳۶	فصل دوم) دست اندر کاران آثار سینمایی
۳۶	گفتار اول) مدیریت کنندگان آثار سینمایی
۳۷	الف) تهیه کننده
۳۷	۱- مفهوم تهیه کننده
۳۷	۲- تفکیک تهیه کننده از سایر عوامل
۳۸	ب) مدیر تولید
۳۸	۱- مفهوم مدیر تولید
۳۸	۲- تفکیک مدیر تولید از سایر عوامل
۳۹	ج) کارگردان
۳۸	۱- مفهوم کارگردان
۳۹	۲- تفکیک کارگردان از سایر عوامل
۴۰	گفتار دوم) سایر عوامل و دست اندر کاران آثار سینمایی
۴۰	الف) بازیگران
۴۱	ب) دوبلورها
۴۲	ج) فیلمنامه نویس
۴۲	د) آهنگساز
۴۳	ه) گریمور
۴۳	و) طراح صحنه و لباس
۴۴	ز) فیلمبردار، صدابردار
۴۴	ح) مسئول مونتاژ یا تدوین کننده
۴۵	ط) هنرمندان جلوه های ویژه
۴۵	ی) پشتیبانی و تدارکات

### بخش دوم) ماهیت آثار سینمایی و پدیدآورنده آن

۴۷	فصل اول) ماهیت آثار سینمایی
۴۸	گفتار اول) اثر سینمایی اثری مرکب
۴۸	الف) مفهوم و مصادیق اثر مرکب
۴۹	ب) میزان مطابقت آثار سینمایی با اثر مرکب
۴۹	گفتار دوم) اثر سینمایی اثری جمعی



۴۹	الف) مفهوم و مصادیق اثر جمعی
۵۱	ب) میزان مطابقت آثار سینمایی با اثر جمعی
۵۲	گفتار سوم) اثر سینمایی اثری مشترک
۵۲	الف) مفهوم و مصادیق اثر مشترک
۵۳	ب) میزان مطابقت آثار سینمایی با اثر مشترک
۵۴	گفتار چهارم) دیدگاه برگزیده
۵۵	فصل دوم) پدیدآورنده و صاحب حقوق مادی آثار سینمایی
۵۵	گفتار اول) مفهوم پدیدآورنده
۵۶	الف) پدیدآورنده، شخص حقیقی
۵۷	۱- تعریف اثر
۵۸	۲- رابطه اثر با پدیدآورنده
۵۹	ب) پدیدآورنده، شخص حقوقی
۶۰	۱- ایرادات وارد بر پدیدآورنده شخص حقوقی
۶۱	۲- ضرورت شناسایی پدیدآورنده شخص حقوقی
۶۲	گفتار دوم) وجه تمایز بین پدیدآورنده و صاحبان حقوق مادی آثار سینمایی
۶۲	الف) تفکیک مفهوم پدیدآورنده از صاحب حق
۶۲	۱- ضرورت و معیارهای تفکیک
۶۳	۲- آثار تفکیک
۶۵	ب) پدیدآورنده آثار سینمایی
۶۵	۱- اهمیت شناسایی پدیدآورنده آثار سینمایی
۶۸	۲- اشخاص قابل گزینش به عنوان پدیدآورنده آثار سینمایی
۶۸	۱-۲- تهیه کننده
۶۹	۲-۲- مدیر تولید
۷۰	۳-۲- کارگردان
۷۱	۴-۲- بازیگران و سایر دست اندرکاران
۷۲	۵-۲- دیدگاه برگزیده
۷۹	ج) صاحب حقوق مادی آثار سینمایی
۷۹	۱- پدیدآورنده
۷۹	۲- انتقال گیرندگان

۸۱	۱-۲- انتقال ارادی
۸۳	۱-۱-۲- انتقال حقوق به شخص حقیقی
۸۳	۲-۱-۲- انتقال حقوق به شخص حقوقی
۸۴	۳-۱-۲- انتقال حقوق به سفارش دهنده
۸۵	۴-۱-۲- انتقال حقوق به استخدام کننده
۸۵	۲-۲- انتقال قهری
۸۵	۱-۲-۲- انتقال از طریق ارث
۸۶	۲-۲-۲- انتقال از طریق توقیف قضایی و ثبتی
	<b>بخش سوم) حقوق دست اندرکاران آثار سینمایی، مصادیق نقض حقوق و ضمانت اجراها</b>
۹۰	فصل اول) پدیدآورندگان آثار سینمایی
۹۰	گفتار اول) مصادیق اشخاص پدیدآورنده و نقش آنها در اثر سینمایی
۹۰	الف) فیلمنامه نویس
۹۲	ب) آهنگساز
۹۴	ج) طراح صحنه و دکور، لباس و گریم
۹۸	د) طراح جلوه های ویژه
۱۰۰	گفتار دوم) حقوق اشخاص پدیدآورنده
۱۰۰	الف) حقوق مادی
۱۰۱	۱- انواع حقوق مادی
۱۰۱	۱-۱- حق تکثیر
۱۰۳	۲-۱- حق توزیع
۱۰۵	۳-۱- حق نمایش
۱۰۶	۴-۱- حق بهره مندی از پاداش و جایزه
۱۰۷	۵-۱- سایر حقوق
۱۰۹	۲- مدت حمایت از حقوق مادی
۱۱۰	ب) حقوق معنوی
۱۱۱	۱- انواع حقوق معنوی
۱۱۱	۱-۱- حق افشا (تصمیم گیری در خصوص انتشار اثر)
۱۱۳	۲-۱- حق سرپرستی
۱۱۵	۳-۱- حق احترام به اثر

- ۱-۴- حق اصلاح یا عدول ..... ۱۱۷
- ۲- مدت حمایت از حقوق معنوی ..... ۱۱۹
- فصل دوم) مجریان اثر و اجراکنندگان ..... ۱۲۰
- گفتار اول) مجریان اثر و نقش آنها در تولید آثار سینمایی ..... ۱۲۰
- الف) کارگردان ..... ۱۲۰
- ب) بازیگران ..... ۱۲۲
- ج) گریمور ..... ۱۲۴
- گفتار دوم) اجراکنندگان و نقش آنها در تولید آثار سینمایی ..... ۱۲۶
- الف) فیلمبردار ..... ۱۲۶
- ب) صدابردار ..... ۱۲۷
- ج) تدوین کننده ..... ۱۲۸
- د) دوبلور ..... ۱۲۹
- فصل سوم) حقوق مجریان اثر و اجراکنندگان ..... ۱۳۰
- گفتار اول) حقوق مادی ..... ۱۳۳
- الف) انواع حقوق مادی ..... ۱۳۴
- ۱- حق تثبیت یا ضبط ..... ۱۳۴
- ۲- حق تکثیر ..... ۱۳۴
- ۳- حق توزیع ..... ۱۳۵
- ۴- حق عرضه به عموم ..... ۱۳۵
- ۵- حق اجاره ..... ۱۳۶
- ۶- حق بهره مندی از دستمزد منصفانه ..... ۱۳۷
- ب) مدت حمایت از حقوق مادی ..... ۱۳۷
- گفتار دوم) حقوق معنوی ..... ۱۳۷
- الف) انواع حقوق معنوی ..... ۱۳۹
- ۱- حق سرپرستی اجرا ..... ۱۳۹
- ۲- حق احترام به اجرا ..... ۱۳۹
- ۳- حق عدول یا اصلاح اجرا ..... ۱۴۰
- ۴- حق افشای اجرا ..... ۱۴۰
- ب) مدت حمایت از حقوق معنوی ..... ۱۴۱

فصل چهارم) رابطه حقوقی بین پدیدآورندگان، مجریان آثار و اجراکنندگان با تهیه کننده	۱۴۲
گفتار اول) اماره انتقال حقوق به تهیه کننده	۱۴۲
الف) اماره انتقال حقوق پدیدآورندگان به تهیه کننده	۱۴۳
ب) اماره انتقال حقوق مجریان آثار و اجراکنندگان به تهیه کننده	۱۴۴
گفتار دوم) نحوه انتقال حقوق	۱۴۵
فصل پنجم) مصادیق نقض حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی و ضمانت اجرای نقض این حقوق	۱۴۷
گفتار اول) مصادیق نقض حقوق پدیدآورندگان	۱۴۹
الف) عرضه تمام یا قسمتی از اثر دیگری به نام پدیدآورنده و بدون اجازه او	۱۴۹
ب) عرضه تما یا قسمتی از اثر دیگری به نام خود یا شخص دیگری غیر از پدیدآورنده	۱۵۰
ج) عدم اعلام و درج نام پدیدآورنده، با عنوان و نشانه ویژه معرف اثر، همراه اثر یا روی نسخه اصلی یا نسخه های چاپی یا تکثیر شده	۱۵۱
د) تغییر یا تحریف در اثر و نشر آن بدون اجازه پدیدآورنده	۱۵۱
گفتار دوم) ضمانت اجراهای نقض حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی	۱۵۲
الف) ضمانت اجراهای کیفی	۱۵۲
ب) ضمانت اجراهای حقوقی	۱۵۵
گفتار سوم) مراجع صالح	۱۵۷
الف) مراجع حکمیت و داوری	۱۵۷
۱- اداره کل نظارت و ارزشیابی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۵۸
۲- خانه سینما	۱۵۹
۱-۲- هیأت داوری و شورای عالی داوری	۱۶۰
۲-۲- شورای صیانت شغلی	۱۶۲
ب) محاکم دادگستری	۱۶۳
نتیجه و ارائه پیشنهاد	۱۶۶
فهرست منابع و مآخذ	۱۷۱

## نشانه های اختصاری

### الف) فارسی

- ۱- تریپس ..... معاهده جنبه های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری
- ۲- ق.آ.د.م ..... قانون آیین دادرسی مدنی
- ۳- ق.ا.ا.م ..... قانون اجرای احکام مدنی
- ۴- ق.ت.ت.ک ..... قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات صوتی
- ۵- ق.ح.ح.پ.ن ..... قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای
- ۶- ق.ح.ح.م.م ..... قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان
- ۷- وایپو ..... سازمان جهانی مالکیت فکری

### ب) انگلیسی

- 8-TRIPS.....Trade\_Related Aspects of Intellectual Property Rights
- 9-WCT.....Wipo Copyright Treaty
- 10-Wipo.....World Intellectual Property Organization
- 11-WPPT.....Wipo Performers and Phonograms Treaty

### مقدمه

سینما، بی تردید یکی از تأثیرگذارترین هنرهاست. کشورهای دارای پیشینه طولانی در زمینه حمایت از مالکیت ادبی و هنری، از آغاز پیدایش این پدیده به اهمیت آن پی برده و در راستای تأمین امنیت خاطر اشخاص فعال در آن، قوانین متعددی را برای حمایت از حقوق آن وضع نموده اند. در عین حال، به اقتضای پیشرفت تکنولوژی و تأثیر مستقیم آن بر سینما، قوانین یاد شده مکرراً مورد اصلاح قرار گرفته است.

حیات و قدمت سینما و آثار سینمایی به عنوان یکی از صنایع نوین و مولود انقلاب صنعتی، به حدود یک قرن پیش باز می گردد. در واقع مدتی بعد از شکل گیری انقلاب صنعتی، فرآیند پیدایش و تکامل دستگاهها و تجهیزات ضبط و نمایش تصاویر از طریق تلفیق دستاوردهای علوم و فنون جدید به صورت جدی توسط مخترعان بزرگی همچون ادیسون و ... دنبال شد که با اختراع و به کارگیری تجهیزات مذکور به صورت تفریحی و بسیار ابتدائی به ضبط تصاویر و نمایش آنها می پرداختند.

زمانی که لوئی لومیر در سال ۱۹۸۵ میلادی، اولین دستگاه سینماتوگراف را اختراع کرد، هرگز تصور نمی کرد که محصول اختراع او در کمتر از یک قرن بعد، مبنای شکل گیری برخی از

بزرگ ترین دعاوی حقوقی گردد. کشورهای جهان که چندی قبل از پیدایش سینما به لزوم حمایت‌های قانونی و نه صرفاً عرفی که تا قبل از آن جریان داشت، از حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری پی برده و قوانینی را نیز در این راستا به تصویب رسانده و حتی معاهداتی نیز با یکدیگر منعقد نمودند، با گسترش لحظه به لحظه فعالیت های مرتبط با آن که طبیعتاً به عنوان یک پدیده اجتماعی دخالت قانونگذار را برای نظم و سازماندهی روابط افراد شاغل در آن می طلبید، کم کم به فکر گنجاندن فیلم به عنوان یک اثر هنری مورد حمایت در قوانین خود افتادند.

ماهیت خاص فیلم سبب شده بود که مسائل حقوقی مربوط به آن، از سایر آثار هنری متفاوت تر و بعضاً پیچیده تر باشد. دخالت گروه زیادی از افراد در تولید یک اثر هنری و ترکیب اشخاص دست اندرکار اعم از پدیدآورنده، مجریان اثر و اجرا کننده که بسیار متنوع بوده و در برگیرنده عناوین هنری، فنی و صنعتی عدیده ای می باشد، علاوه بر نیازمندی به یک هماهنگی دقیق، به قوانین جامع و کاملی نیز نیازمند بود که بتواند روابط حقوقی مابین این اشخاص را تنظیم نماید که این امر در تاریخ هنر امری بی سابقه است و دخالت قانونگذار را در شناسایی اشخاص معین از این خیل گسترده به عنوان پدیدآورنده و واگذاری اختیار تصمیم گیری در مورد حقوق مادی و معنوی متعلق به اثر به ایشان ایجاب می کرد. اهمیت این موضوع به اندازه ای بود که برخی از کشورها نظیر فرانسه و آلمان، قوانین جامع و مصرحی را به آثار سینمایی اختصاص دادند.

در خصوص آثار سینمایی، از دیدگاه حقوق مالکیت ادبی و هنری مسائل گوناگونی مطرح می گردد. از یک سو، با توجه به این که یک اثر سینمایی زائیده مشارکت افراد عدیده ای می باشد، تعیین حقوق هر یک از این دست اندر کاران و رابطه حقوقی مابین آنها از اهمیت خاصی برخوردار می باشد. از سوی دیگر، به دلیل این که یک اثر سینمایی ترکیبی از آثار هنری و اجراهای گوناگون همانند فیلمنامه، موسیقی، اجرای هنرپیشگان، طراحی صحنه و ... می باشد، باید آن را اثری زائیده مشارکت جمعی دانست. بنابراین، تشخیص این که یک اثر سینمایی در دسته بندی کدام یک از آثار

ادبی و هنری جای می گیرد، ضروری می باشد، زیرا از این طریق، پدیدآورنده کلیت و تمامیت اثر سینمایی که دارای آثار حقوقی مربوط به خود می باشد، تعیین می گردد.

مسئله مهم دیگر در ارتباط با آثار سینمایی، مشخص نمودن حقوق اشخاصی است که تحت عنوان "مجریان اثر و اجرا کنندگان" در خلق یک اثر سینمایی دخالت دارند. این افراد اگرچه جزء پدیدآورندگان محسوب نمی گردند، اما میزان دخالت و تأثیر گذاری آنها در خلق اثر سینمایی بسیار حائز اهمیت می باشد. همچنین مدت حمایت از اثر، بر خلاف سایر آثار انفرادی که مرگ مؤلف آنها معیار مناسبی برای تعیین آغاز دوره حمایت به شمار می رود، در مورد فیلم های سینمایی می بایست با ضابطه ای خاص مانند زمان نمایش یا ساخت اثر یا مرگ شخصی خاص از بین این گروه عظیم معین شود. پیش بینی این ضوابط و حمایت ها در قوانین ملی، به تنهایی همه مشکلات را حل نکرد. سینما هم چنان به سرعت پیش می رفت و مرزها را در می نوردید و به یک زبان مشترک بین المللی تبدیل می شد. فیلم ها دیگر فقط در چهار چوب مرزهای یک کشور به نمایش در نمی آمدند. کمپانی های بزرگ پخش فیلم ها را بر عهده می گرفتند. در این بین، همگان متعهد به قانون نبودند و برخی حتی یک گام هم فراتر نهاده و حق مؤلف را به رسمیت نمی شناختند. به دنبال نقض گسترده حقوق در عرصه بین المللی، دعاوی گوناگون شکل گرفت که بر خلاف سابق، محدود به قلمرو داخلی کشورها نبود.

برای رهایی از این معضل، کنوانسیون برن که هر چند سال یک بار مورد تجدید نظر قرار می گرفت، "آثار سینمایی و کارهای مرتبط با آن" را هم به فهرست آثار مورد حمایت خود اضافه کرد. در کنوانسیون جهانی کپی رایت نیز حمایت از فیلم پیش بینی شد. اما مشکلات حقوقی سینمای ایران، همچنان حل نشده باقی مانده است. برخلاف سایر کشورها که حتی رویه های قضایی خاص این موضوع را هم در کنار قوانین خود دارند، سینمای ایران همچنان از نقض قانون رنج می برد. فقدان رویه هم که جای خود را دارد. ق.ج.ح.م.م. مصوب سال ۱۳۴۸، تنها قانونی است که حمایت از فیلم و



آثار مورد استفاده در آن را نه به صورت جامع و کامل پیش بینی کرده است و علاوه بر نقایص نه چندان اندک، بسیار قدیمی نیز بوده و پاسخگوی پیشرفت های به روز سینما نمی باشد و لزوم تجدید نظر در آن را به خوبی نمایان ساخته است.

در حقوق ایران، با توجه به فقدان مقررات ویژه آثار سینمایی و همچنین ابهامات زیاد در قوانین و مقررات مرتبط با مالکیت ادبی و هنری، از جمله ق.ح.م.م که به طور نامشخص از این آثار حمایت می کند و همچنین عدم جامعیت و صراحت در این مقررات، ضروری است تا ابعاد مختلف حمایت از آثار سینمایی به عنوان یک کل واحد و همچنین حقوق متعلق به پدیدآورنده اثر سینمایی و سایر دست اندرکاران مرتبط با آن مورد بررسی و تشریح قرار گیرد. از این رو، در این پژوهش سعی بر این است که به طور مشخص، ق.ح.م.م که تنها قانونی است که حمایت از آثار سینمایی را پیش بینی نموده است، بسط، توضیح و تشریح گردیده و همچنین راهکارهای عملی در این حوزه تبیین گردد. لذا این پژوهش به سه بخش تقسیم می گردد: در بخش اول به بررسی پیشینه تاریخی، مفاهیم اصلی و دست اندر کاران آثار سینمایی، در بخش دوم به تعیین ماهیت آثار سینمایی و پدیدآورنده آن و در بخش سوم به تشریح حقوق پدیدآورندگان، مجریان آثار و اجراکنندگان و روابط حقوقی بین آنها و تهیه کننده به عنوان مالک اثر سینمایی و در نهایت مصادیق نقض حقوق پدیدآورندگان آثار سینمایی و ضمانت اجراهای نقض این حقوق می پردازیم.

## – سؤال یا سؤالات تحقیق:

**سؤال اصلی :** آیا قوانین موجود در زمینه مالکیت ادبی و هنری، از اثر سینمایی و آثار مرتبط با آن مانند فیلم نامه، موسیقی و نیز پدید آورندگان و اجرا کنندگان حمایت کافی و مؤثر بعمل می آورد؟

### سؤالات فرعی :

- ۱- با توجه به اینکه در تهیه و ساخت یک اثر سینمایی، پدیدآورندگان متعددی مشارکت دارند، این اثر در میان کدامیک از انواع آثار هنری قرار می گیرد؟ مشترک یا جمعی؟
- ۲- از میان افراد عدیده ای که در ساخت یک اثر سینمایی دخیل هستند، چه شخص یا اشخاصی به عنوان پدیدآورنده اثر، به عنوان یک کل واحد محسوب گردیده و چه حقوقی برای آنها پیش بینی شده است؟

## – فرضیه یا فرضیه ها:

**فرضیه اصلی :** مقررات موجود در زمینه حقوق مالکیت ادبی و هنری حمایت کافی و مؤثر از دست اندرکاران آثار سینمایی به عمل نمی آورد.

### فرضیه های فرعی :

- ۱- قوانین و مقررات موجود، در خصوص بسیاری از مسایل مرتبط با آثار سینمایی، من جمله تعیین نوع آثار سینمایی سکوت اختیار کرده است.
- ۲- در ماده ۱ ق.ح.م.م. سال ۱۳۴۸، به مؤلف، مصنف و هنرمند پدیدآورنده اطلاق شده است. این عبارت، بیشتر بیان مصادیق است تا تعریف به معنای کلی. در اثر سینمایی بدون تصریح قانونی، تعیین یک یا چند نفر از میان اشخاص متعدد به عنوان پدیدآورنده، کاری حساس و دشوار است.

بنابراین، با توجه به این که در موارد سکوت قانون، عرف به عنوان یکی از منابع حقوق به کار می رود و در عرف سینمای ایران، تهیه کننده به عنوان تصمیم گیرنده اصلی در مورد حقوق مترتب بر اثر سینمایی شناخته می شود، در واقع می توان تهیه کننده را به عنوان پدیدآورنده تلقی نمود.

#### - اهداف تحقیق:

کشور ما در زمینه حمایت از آثار سینمایی با مشکلات زیادی روبرو است. این مشکلات بیشتر از اینکه نتیجه نقص و کمبود قوانین باشد، بیشتر معلول عدم آشنایی قضات با قانون و همچنین فقدان رویه قضایی مناسب در این زمینه می باشد. با این وجود به نظر می رسد با اعمال اصول پذیرفته شده در تنها قانونی که از این آثار حمایت می کند (قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان سال ۱۳۴۸) نیز می توان از آشفتگی موجود در زمینه حمایت از آثار سینمایی کاست. هدف از تنظیم این پایان نامه به طور مشخص، بسط، توضیح و تشریح این قانون در زمینه حمایت از آثار سینمایی و پدیدآورندگان آن و تبیین راهکارهای عملی در این حوزه می باشد.

#### - روش تحقیق:

الف: نوع روش تحقیق : تحقیق بر روش تحلیلی و تطبیقی استوار خواهد بود.

ب: روش گردآوری اطلاعات و داده ها : کتابخانه ای و میدانی مبتنی بر مصاحبه خواهد بود.

#### - تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی:

۱- اثر سینمایی : اثری است مرتبط با هنرهای تجسمی که در خلق آن پدید آوندگان آثار متعدد و مجریان آثار و اجرا کنندگان نقش دارند.

۲- پدیدآورنده : شخصی است که اثر در نتیجه تلاشهای فکری وی پدید می آید.

۳- اثر مشترک : اثری است که با همکاری دو یا چند پدیدآورنده بوجود آمده باشد، به گونه ای که کار یکایک آنان جدا و متمایز نباشد.

۴- اثر جمعی : اثری است که تحت مدیریت یک شخص حقیقی یا حقوقی خلق می شود بدون اینکه خالقان اثر قصد ایجاد آن اثر را داشته باشند.

۵- حقوق مجاور یا مرتبط : منظور حقوقی است که عمدتاً برای مجریان آثار، تولید کنندگان آثار صوتی و تصویری و سازمان های سینمایی وجود دارد. در واقع حقوق مجاور به بررسی حقوق اشخاصی می پردازد که در خلق و ایجاد آثار ادبی و هنری به عنوان پدیدآورنده نمی باشند، اما از یاری رسانان در خلق این آثار می باشند.